

Toimetuse ja talituse TALLINNAS, Pikk tänav nr. 42. Telefon nr. 158. (Sõjawäe keskjäämest) Toimetaja kõnetunnid kella 12—1.	<h1>SÕDUR</h1> <p>SÕJAASJANDUSE AJAKIRI. ILMUB ÜKS KORD NÄDALAS Sõjawägede staabi väljaandel.</p>	Tellimise hind era- tellijatele: 1 aasta peale 200 marka $\frac{1}{2}$ " " 100 " $\frac{1}{4}$ " " 50 " Kuulutuste ja teada- annete hind: Iga kor- pusrea eest 2 marka.
Tellimisi ja kuulutusi võtavad vastu kõik wabarilgi postiasutused ja era-raamatukauplused.		
№ 3.	Neljapäeval, 27. jaanuaril 1921.	III. aastakäik.

Siisukord.

Ametlik osa:

1. Väljavõtted Sõjaminstri päewa-
laskudest.

Üleüldine osa:

1. Wabadussõja strateegia ja taktika
wõtted. (Jaan Soots.)
2. Mõned tähtsamad väljavõtted sõja-
wäe majandusseadustest. (Karl Mitt.)
3. Arwustawad märkused.
(J. Riisenberg.)
4. Ajakirjanduse ülewaade.
5. Ludendorffi sõjamälestused.
6. Kuulutused.

Ametlik osa.

Wäljavõtted Sõjaminstri päewalaskudest.

Mr. 41.

Tallinnas, 18. jaanuaril 1921.

§ 1. Awaldan teadmiseks Wabariigi Walitsuse poolt 14. detsembril 1920. a. wastuwõetud ja „Riigi Teatajas“ nr. 2, 10. jaanuarist s. a. awaldatud 1918—1920 a. Eesti wabadussõja mälestusmärgi põhikirja.

I. 1918—1920 a. Eesti Wabadussõja mälestusmärk on asetatud wäljajagamiseks mälestuseks wabadussõjast osawõtjatele.

II. Märgi kirjeldus.

1918—1920 a. Eesti wabadussõja mälestusmärk on ümargune prongsiis raha, mille raadius 14 m/m ja paksus 1,4 m/m.

Sõduri toimetuse ja talituse

on S. Brokusmäelt nr. 8

ülewõetud

Pikk tänav nr. 42, teisel korrul.

(Endised Sõjawäe Ringkonna Staabi ruumid.)

Märgi esimesel poolel on:

Eesplaaniil: paremal pool keskel mees — sõduri riides, raudmüts peas, piis pea wäljasirutatud kätes. Mehe kaju katab umbes $\frac{1}{5}$ märgi eesküljest. Pahemal pool weidi tagapool istub naine rukkivihkude peal, — tema ümber kolm last, neist hoiab üks ema seljatagant, kafi ema õlal, teine toetab ema wastu, — teda hoiab ema käega ümbert kinni, kolmas püsti ema ees. Tagaplaaniil: paremal pool mehe tagant paistab rukkivõlv, üsna taga kaugel paistab wabrik suitsewa torstnaga ja kirikutorn. Põllu ja tagumise pildi wahelisel ühjal ruumil kiri: „Rodu kaitseks“ Pahemal pool — ühekoradne elumaja, suitsewa torstnaga ja puulatw.

Märgi tagumisel poolel on:

Ülewal keskel: „1918—1920“. All ja mõlemal külje äärel kuni $\frac{2}{3}$ kõrgust kaks kottu pandud linti pealkirjaga: „Eesti Wabadussõja mälestuseks“. Pahema poole keskel — alt keskelt kuni üles loorberipuu oks. Märgi keskel kaks ristipandud mõõka.

III. Lindi kirjeldus:

Märk kantakse lindi otjas, mille pikkus 45 m/m ja laius 30 m/m. Lindil on 3 ühelaiust püstjoonelist triipu: kaks äärmist helesinised ja keskmine must.

IV. Märgi kandmisest.

Märk kantakse pahemal pool rinnas, wabadussõjastist pahemal pool.

V. Märgi wäljajagamisest:

1. Mälestusmärk antakse kõigile maksuta, riigi kulul — sõjaministeeriumi arwel.

2. Mälestusmärgi muretsemisega ja wäljajagamisega seotud asjaajamist toimetab sõjaministeerium.

3. Igale, kes õigustatud märki kandma ja sellele märk antud, antakse kaasa juurelisatud wormi järele tunnistus.

4. Märk antakse wälja kõigile Eesti riigi kodanikkudele, kes Eesti wabadusõjast — 21. novembrist 1918. a. kuni 3. jaanuarini 1920. a. — oja wõtnud, s. o., sel ajal sõjaministeeriumi teenistuses olnud, järgmistele wahedega ja eranditega:

a) Kõikidele funduslikult ja wabatahtlikult rahwawäes teenimatele sõjawäelastele antakse märk, mis limga otsekohe ühendatud.

b) Kõikidele, kes lahingutes hramata ja pörutada saanud, antakse märk nagu punkt a limga ühendatud, kuid lindi alumine ots lõpeb lehwiga, millede otsade kaugus 50 m/m.

d) Märki ei anta neile, kes wabapalgalisteni sõjaministeeriumi alla kuulumates asutustes wabadusõja ajal teenisid, nagu sadamate walitsustes, sadamatehastes jne.

e) Märki ei anta neile, kes ennist sõjawäeteenistusest mõni aeg kõrwale on hoidnud.

f) Märki ei anta neile, kes sõjawäeteenistuses wabadusõja ajal mingisuguse süüteo toime pannud, mille tagajärjel kohtu poolt karistatud on.

Märkus: Punkt e ja f tähendatud kodanikkudele antakse mälestusmärk ainult sel juhtumisel, kui neile lahingutes ülesnäidatud wahwuse eest nende süüteo andeks antud ja nad karistusest ja sellega ühenseses olematest tagajärgedest wabastatud.

5. Märgi wäljaandmist otsustab sõjminister eht tema asetäitja sellekohase komando järjekorras tehtud ettepanekul.

Märkus: Demobiliseeritud ja ajapikendusele lastud sõdurite kohta teeb ettepaneku wastaw maakonna rahwawäeülem komando järjekorras.

6. Märgi saajate nimed awaldatakse sõjaministri päewatahus ja „Riigi Teatajas“.

Rindralstaabi Rindral-Major **Larka.**

Sõjaministri eest.

walt peab siis ka sõjawägi korraldatud olema, ja sellele wastawalt peawad wäed sõjawäelastele gruppeeritud olema, eht, nagu sõjatermuslikult räägitakse, wägede strateegiline gruppeerimine peab sõjaplaanile wastama.

Da olemas strateegiline pealetungimine ja strateegiline kaitseõõda. Esmene wõetakse ette, kui tarwiliselt arwatakse mitte üksi waenlase sõjawäge purustada, olgu kus tahes, waid kui arwatakse tarwiliselt waenlase riiki täielikult ära wõita ja teda täielikult oma wõimusse saada. Teise otstarb on oma riiki kaitsta, loobudes mõttest waenlase riiki täielikult ära wõita, waid wõtta omaks ülesandeks waenlasele näidata, et see oma nõudmisi, milleks ta sõda hakkas, kätte ei saa, ja sellepärast kauglitumaks arwab nendest nõuetest loobuda. See on siis nõnda ütelda sõda piiratud ülesandega.

Saksa sõjaplaan ilma sõja hatatufes seisis selles, et Prantsusmaa wastu tugewate jõududega pealetungida, tema sõjawäge purustada ja suure hulga maad oma alla wõtta, et Prantsuse sõjawäel ja riigil raske oleks löögist toibuda, ja siis sellel frondil kaitseõõda peale üle minna. Peale selle siis oma wäed Wenemaa poole pöörda ja seal niijama toimetada.

Sarnase plaani põhjusel oli arwamine, et Prantsuse sõjawägi kuigi laua ei suuda Saksa sõjawäele wastu panna, ja sellepärast see operatsioon ruttu lõpeb. Ja et Wene mobilisatsioon laua pidi wältama, siis loodeti õigeks ajaks suurte jõududega Wene niirile jõuda. Selle plaani läbiwiimine oga näitas, et Saksa oma arwamises oli eksinud. Saksa wägedel läks küll lorda Prantsuse wägedele lööki anda, kuid nad ei suutnud prantslasi lõpulistult purustada, waid sakslaste pealetungimine pandi seisma. Seltsamal ajal läks Wene mobilisatsioon rutemini, kui sakslased arwasid. Wene sõjawägi purustas Austria wäe ja tungis Galitsiasse, teise osaga ka Preissimaale. Sakslaste wastulööb purustas küll Simsonow'i ja Kennentampfi wäed, kuid et see lööb ei purustanud veel Wene wastupanemise jõudu. Sellepärast tuli siis siin pitafilisele positsiooni sõjale üle minna, kus mõlemad pooled wastawatel ajajärkudel kord pealetungijateks, kord kaitsejateks olid. (Järgneb.)

Üleüldine osa.

Wabadusõja strateegia ja taktika wõtted.

Jaan Soots.

1. Sisesejuhatus.

Ujalugu näitab, et sõda wägi sagedaste üsna ootamatalt peale hakkab. Sellepärast on siis sõjateaduse nõudmine, et riik sõjale sedawõrd oleks ettevalmistatud, et riigi ja sõjawäe sõjajalale ülewõimine wõimalikult ruttu, harilikult mõne päewa jooksul sünniks.

Kõigi ettevalmistuste aluseks on harilikult rahua ajal wäljatõõtatud sõja plaan. See plaan peab sisaldama wägede tegewuse põhimõtte, nõnda ütelda tegewuse aate, mis õieti riigi poliitilise ja strateegilise sejukorra wäljendus on. Sellele aatele wastas-

Mõned tähtsamad wäljawõtted sõjawäe majandusseadustest.

Karl Mitt.

(Järg).

D. Roodu arwepidamine.

Kõik roodul tarwisminewa warustuse nõuab riigilt poolt, kes ka kontrolli ees arwepidamise juhtes wastutaw. Rood on ainult tarwitaja. Sellepärast on siis ka roodu arwepidamise iseloom siemist laadi, peajoonetes koosseistes polgu ja roodu omawaheliseft arwete diendamiseft.

Peaarwepidamist on roodu ülem kohustatud ise oma käega pidama.

Märkus: Rähemad juhtnõõrid ja raamatute wormid on awaldatud Sõjawäe Warustuse Ülema kästudes nr. nr. 7, 12 ja 16 — 1920. a.

* * *

Wene sõjawäseaduste järele on roodu arwepidamises järgnised raamatud ja dokumendid ettenähtud: 1) rooduraamat, 2) aruandelehed, 3) warahoidja raamat, 4) toidustaja raamat ja 5) toiduaineteleht.

Meie sõjawäe roodude arwepidamine on raamatute, kõigugu aruanuete, päewalehete, orderite, täitelehete, kwiitungide jne. poolest rikkam, kui Wene oma.

Kirjutajaid roodus on üks — nii seisab paberil. Tegelikult on aga neid rohkem. Ja sarnase arwepidamise süsteemi juures ei saagi teisiti olla. Üks ei suuda seda tööd ära teha.

On manu asju, mis parandada sünniks, kuid sagedasti lõhume, häwitame need päriselt. Tahame midagi teist, uut. Uute — paremate — tegemiseks aga puuduvad õppinud tööd, puudub oskus.

Nii on osalt lugu ka meie sõjawäes arwepidamisega. Ei saa salata, et wiimane meil liig keeruline ja paberline, nõudes sagedasti asjata waewa ja tööd. Kuludest rääkimata.

Nagu teada, saab meie sõjawäes lahfordne ehk Itaalia raamatupidamine sisse seatud.

Seda uuenemist tuleb terwtada, kuid nimetatud süsteemi oskamatast tarwitamine muudab ka töö enam kui lahfordseks ja tekitab muid wäärnähtusi, osalt veel rohkem, kui meil tänini tarwitusel olnud süsteem.

Lahfordse ehk Itaalia raamatupidamise süsteem ei ole üleüldiselt uudis. Selle süsteemi põhimõtte seadis üles Itaalia munk Lucca Pacciolo juba XVI aastajal. Nudiselt on aga see süsteem meie sõjawäele, eriti paljudetele meie ohwitseridele ja ametnikkudele, kes majanduse alal oma teadmised Wene sõjawäes on omandanud, kus nimetatud süsteemi arwepidamises ei tarwitatud.

Tahaks loota, et need pahed, mis Itaalia raamatupidamise süsteemi maksmapanel meie sõjawäe majandusel praegustes oludes tekitab wõib, ku ettenähtud on.

Sellest edaspidi pikemalt.

E. Roodude wastuwõtmine ja üleandmine.

1) Roodu üleandmine ja wastuwõtmine ühest roodu ülemalt teisele sünnib polgu päewakäsu põhjal. Rood, kõitide roodu ohwitseride juuresolekul, täies marši wormis ja walmis, seatakse uuele roodu ülemale endise roodu ülema poolt ette. Kui endine roodu ülem uuesti waastab wanem, — ehitab rootu uuele ülemale wanem ohwiter. Roodu ülewaatus sünnib samas korras, nagu see wanemate — kõrgemal kohtel seiswate ülemate kohta inspektorlikel ülewaatusel maksew.

2) Uus roodu ülem küsib roodult makswas korras kaebuste üle järele, waatab üle sõduritele wäljaantud warustuse, seda nimekirjaga wõrreldes; niisama wõrdleb roomatutega ja waatab järele kõik roodu waranduse, roodu ladus tagawaras olewad toiduained ja hobusemoona.

3) Uus roodu ülem seab peale järelewaatamist wastuwõtmise päewaks roodul tagawaras olnud toiduainete ja roodu päralt olewa waranduse üle nimekirja kottu, roodu raamatutega wõrreldes. Ühtlasi wõtab ka endiselt roodu ülemalt järelejäanud raha wastu.

Kõik dokumendid, mille põhjal roodu üleandmine sündis, saamad endise ja uue roodu ülema poolt alla kirjutatud.

4) Peale lõpuliku roodu ülewaatust, rahajummade ja muu roodu päralt olewa waranduse wastuwõtmist,

kannab uus roodu ülem makswas korras polgu ülemale roodu wastuwõtmisest ette. Kui roodu üleandmisel on mõnede sugused ilmüks tulnud, siis tulewad need täielikult raportis ära tähendada.

5) Polgu ülemale etteantawale raportile tuleb juure lisada: a) nimekirja roodu meeskonna üle, äramärkides neid, kes mõnesugustel põhjustel puudusid; b) aruanne roodu rahajummade, toidu- ja hobusemoona ja muu warustuse üle; c) kaebustega esinenud sõdurite nimekirja ja d) teated roodu majapidamises ilmsitstulnud puuduste üle, ühes endise roodu ülema põhjaliku seletusega selles asjas.

6) Polgu majandusülem, eelpool nimetatud aruandeleid kättesaadades, wõrdleb neid polgus olewate andmetega ja tarwilisel korral nõuab endiselt roodu ülema seletust ja leitud puuduste kõrwaldamist. On roodu üleandmisesse puutuwad aruanded lõpulikult korda seatud, kannab need majandusülem polgu ülemale ette.

7) Roodu lõpulikust üleandmisest awaldatasse polgu päewakäsus.

Märkus: Kui roodude üleandmisel ehk muul ajal roodudes puudused wõi korratused ilmsiks tulid ja polgu ülem oma loobuse ehk hooletuse tagajärjel nende kõrwaldamiseks õigel ajal korraldusi ei teinud, siis saab kõik sellest riigile tekkinud kahju temalt S. S. R. V r. § 435 põhjal sissenõutud, seal juures langeb ta ka ühtlasi kohtuliku ehk distsiplinaarlastuse alla. (Särgneb).

Arwustawad märkused.

J. Riisenberg.

1. Meie sõjakirjandusest üleüldise.

Waadates julksteise järele läbi meil praegu juba ilmunud ning ilmumisel olewaid sõjateaduskirja raamatuid ja tõlgitud määrustikke pech tunnistama, et meil sel alal täieline pöud walitseb. Raamatuid on meil wähe; isegi nii wiltsad oleme peale kaheaastast wabadusaega, et meil sõjakoolis ja sõjakooli juures olewatel ohwitseride kursustel Wene keeles tuleb õpetada ning õppida, ja pealegi on olemasolewad raamatud ainult ühetülgised Wene määrustikkude tõlged, ilma omapärastamata. Ei o.e keegi ka waewaks wõtnud Saksa, Inglise ja Prantsuse määrustikke appi wõtta, sest on ju kõik mehed Wene hariduse saanud ja raste on nüüd mõnele teisele alale üle minna. Sellest wiist tulebki see pöud.

Si kõik need raamatud kannawad mingit poolituse ja isegi sihipuuduse pitsatit. Need on kirjutud sõjategevuse ajal, enamasti wäljaantud tagawara pataljontides (2-ses ja soomusrongide tiwifis sõduri käsiraamatud) ja määratud ainult selleks, et sõdurile üleüle üldist ülewaadet tema kohustest anda. Neis on olemas wäljawõitid Wene määrustikke, nagu seda on sõdurile tarwis, ja nad wastawad sellepärast oma nõuetele. Suuremat sõjateaduse omapärastamist ei ole seal püütud ja sellest seisukohast ei maksa neid arwustada.

Nimetan neid esimestena sellepärast, et seal on räägitud üleüldise kõigist sõjategevuse aladest, käsitamata mingisugust spetsiaal-ala eraldi. Waatame nüüd veel ükfituid küsimusi käsitawaid raamatuid.

Taktilisi küsimusi käsitlevaks on ilmunud polkownik Buskari „Juhatuskiri rooduülemale positsiooni teenistuses ja luuramises“, mis sarnastub Wene sõja ajal ühiskute küsimuste kohta väljaantud broshüüridele, ja õpetuskomitees nägin polkownik Sternbecki poolt tõlgitud Wene väljamäärustikku. Julgen loota polk. Sternbecki tööst mõndagi head, sest autori kirjanduses tuttav nimi laheb oletada head teelt. Muud sellest veel ütelda ei tea. Hea oleks, kui õpetuskomitee selle töö rutemini läbi vaatata ja avaldada, sest nõudmine tema järele on suur. Rohkem üffitajalise töid sel alal ei tea.

Üffitajalise õpetuse alal on ilmunud polk. Limbergi „Mida rahwawälkone oma püssist peab teadma ja kuidas temaga ümberkäima“. See on äärmiselt töö, ehk küll temalgi mõned puudused, millest eraldi räägin. Peale selle tõlkin mina Wene lastemäärustiku ja see pidi pärast näofoode ja wanemate sõjawälkaste poolt läbi waadatama, aga ta seisab siitamaani kufagil kapis. Rahtsen ifegi, et teda tõlkin, sest töö on poolik ja praegu on ta mitte minu süü läbi seisnud, mille tõttu mõnigi seal tarwitud sõna wanaks on jäänud.

Criti rohkesti tähelepanu sel alal teenib Soomusrongide diwiisist poolt wäljatõttatud „Kuulipilduri käsiraamat“ ja kuulipildurite osade nimed. Siin on põhjalik ja hea töö ära tehtud.

Wiirwalwe juhtnõuude wäljatõttamisel on eesrinnas sammunud teine tiiwis. On awaldud faks määrustiku.

Ja rohkem ei teagi enam suurt midagi olewat. On, nagu näete, lühikesed wälkised tõlketööd, mis rutuliselt tehtud, et võimalik oleks natukenegi sõdurist õpetada. Ei ole ilmunud ühtegi põhjalikku tööd meie oma taktika alalt (peab tunnistama, et me siis iflagi midagi omapärast lõime), ei ole ka kufagil midagi püütud omapärasada. Waatan asja peale nimelt nii, et meil Wene taktikas paljugi muuta tuleb, kuna sõjariistade tundmine ja lastmise tehnika ning täbelid ainult tõlkida tulewad, sest seda ei saa meie ümber töötada. Väljateenistuses oleks sel alal aga paljugi tarwis muuta!

Olgu see üleüldiselt. Nüüd arwan tarwiliselt ilmunud raamatuid üffitajaliselt arwustuse alla nõtta. Tarwis on nimelt just keele küsimustes peaaeguifid liituma panna, sest praeguse uinumise juures ei saa meie kaugele.

2. „Cesti komandusõnad jalawäele“. Tartus, 1919. 1-se jalawäe polgu õstusõnade komisjoni töö, leitnant Sulmini eesõnaga.

See raamat on põhjapanew töö meie sõjakirjanduses. Ta on veel meie endise esimese polgu mälestus, kus mehed tõesti tööd tegid. Raamat ilmus wabadussõja algul ja temas awaldub komandusõnad on igal pool läbi lõõnud ning elus wastu wõetud. Ta ei ole ametlik, ent meil puuduwad ametlisel komandusõnad peale nende, mis sõja algul mõnedes päewatähtsudes awaldati ja mis ife ka sellest raamatust on wõetud. Need üffitub päewatähtsused on veel ainult arhiivides ja puuduwad laiemal tarwitusel. Sellepärast oleks tarwilik, et see raamat ametliku fantsiooni faaks.

See üleüldiselt. Rähme nüüd üle raamatu üffitajalisemale waatlusele.

Raamatu eesõnas (Eeletujels) tähendub komisjoni põhimõtteid wõib wõetawateks lugeda. Need wõiks ka lõigile töös juhtnõuudeks olla. Esimeses peatükis wõiks wift olla komandodes „rihmale!“ ja „rih-

malt!“ veel juurdelisatud sõna „wõita“, sest sellega faaks komandusõna rohkem jõudu. Komandodes „rihmale“ ja „rihmalt“ ei saa eel- ja täitekomandot jagada. Minu poolt soowitud juhtumisel oleks aga „rihmale“ ja „rihmalt“ eelkomandod ja „wõit(a)!“ täitekomando.

Teises peatükis wõiks wift sõna „wiirwõppus“ asemel tarwitada „wiirgõppus“, sest nominatiiv on „wiirg“, ja meie keelele on omased nominatiivsed liitumised. „Sihtlana“ asemel wõiks tarwitada „sihing“, nagu see ka polk. Limbergi poolt tarwitusele on wõetud, ja pealegi on sõna „sihing“ lühem ning energilisem. Oma nõudele ei wasta ka sõna „kiirelt“ (стрельте напрямкам), kuid selle asemel on raske kohasemat sõna leida. Peats tingimisi mõne wõtma.

Tingimisi muuta tuleks sõna „suun“ mõiste. Raamatus on tähendud teda pro siht (направление), kuid selleks on meil juba olemas päris oma sõna „siht“. Järeldes tuleks kasta liituda selles ehk teises sihis, aga mitte suunas. „Suunale“ wõime anda mõiste форт. Järeldes tuleks rühma suun, roodu suun, ahelitu suun jne. Pealegi puudub meil selleks wastaw sõna, sest rinne ei näi mulle kohasena. Komando „wiirg niifuguse asja pihta“ wõiks alale jätta. Tema wastu wõiks küll waelda, aga ta on tarwiliselt energiline. Soldati asemel tuleks tarwitusele wõtta „sõdur“, seega ridasõdur pro ridasoldat. Wiiru suun pro wiiru rinne. See wiimane on wift küll ainult mu ifitik arwamine.

§ 178 „Rood, paremalt (wasatuli)“ jaofaupa“ pro „rood, jagude faupa paremalt (wasatuli)“ § 179 „Rühmad faares paremalt (wasatuli)“ pro „rühmade faupa faares paremalt (wasatuli)“ § 180 „Rood, wasatule (paremole) rühma solonni“ pro „rood, rühma solonni wasatule (paremole)“. § 208 „Tule liit“ pro „lastewiis“ (подъ огня).

Peale selle tuleks meil kindel seisukoht wõtta sõnade „ridam“ ja „rida“ asjus. Praegu tarwitakse niifaksti ridama jaostond kui ka rea jaostond, ridamohwitser kui ka reaohwitser. Ja sel alal tuleks meil järjekindel olla, et wastuwõetud sõna ellu wiia. Grammatiliselt on esimene õige, teine mitte. Jääb järele veel walda sõna õstiarbekohasuse ja ifu mõttes paremat. Raamatus on kindlalt läbiwiidud sõna ridam ja on sel alal igas kohas wastaw sõna leitud. Sõna „reaohwitser“ ei wõi küll kuidagi olla, sest peab ifkagi tunnistama, et ta grammatiliselt lõnab. Meie keelele omase nominatiivse liitumise juures wõib olla ainult ridaohwitser, ja fida veel edasi wiies peame ifkagi tunnistama, et parem on ridaohwitser kui reaohwitser. Mina soowitaks raamatus antud wormi tarwitada, ehk küll sellele wastuwaidlejaid leidub, kuid selle juurde tuleks kindlaks jääda.

Oleks parem päewatäht pro täht (приказъ) ja täht pro käsutas (приказание), nagu ta ka elus wastu on wõetud. Distantis pro laugus (дистанция), sest „laugus“ segab. Tiwiis, tiwisjon, priigaad tuleks meil küll omapärasemalt kirjutada, sest diwiis, diwisjon, brigaad on cjaft läinud. Pealegi kirjutakse igal pool juba pataljon, aga mitte bataljon. Mitmes intendantuuris on tarwitusel sõna „toituslabu“, kuna parem on, nii nagu selles raamatus, nimelt „toidulodu“. Weltwechel pro seersant, veel parem oleks, nagu see on ka Kalewlaste malewas, „roodu wanem“.

Edasi tuleks meil elus läbi wiia waltuur pro waht. Waltuur on tõawam ja omapärane ning me faakfime Saksa sõnast lahti. Järeldes oleks ka waltweparaad, waltwetuba pro wahituba jne. Komandeerimisest Tartu pro komandeerituna Tartu.

Need oleksid ülsitud mõtted selle raamatu kohta ja kui teegi teisel arvamusel on, siis oleks hea, kui ta oma mõtteid avaldaks. Meie sõjaväelise kirjanduse joetamise töö on tarwis kiiremini liikuma panna.

3. „Mida rahvaväelane oma püsifist peab teadma ja kuidas temaga ümber käima“. Rõtku seadnud polkownik Limberg. Tallinas, 1919. J. G. Meigase kirjastus.

Omalt alal on see ainus ja korralik töö. Ta ilmus sõja alguses ja oli sel ajal ning on praegugi tarvilik igale sõdurile. Keel on hea, ainult „—us“ lõpud oleks võinud ära jääda ning nende asemel „—ism“ tarvitada, nagu see igal pool juba läbi on läinud. Uuesti loobub sõnad on omapärased ja vastavad enam-vähem kõik nõuetele. Minult mõned sõnad laswad natuke kahelda. Need oleksid:

„Jaotusheitja“, mille asemel võiks tarvitada „jagaja“ ehk „padrunite jagaja“. Nii mõeldakse sõna „jaotusheitja“ ebaloomuliseks ja ei määra tarviliselt ainet ära. „Padrunite jagaja“ on selle vastu juba oma mõtte poolest ainele vastav.

„Kuuli lend“ pro „kuuli jook“. Sellega võiksime ka lastemäärustikus tuletada sõna „lendjoon“, kuna see muudu oleks „jooksjoon“, mis loomilisena tundub. „Tabaks“ pro „trehwaks“, sest „trehwama“ on võõrateelne. „Digemini märki tabaks“ pro „digem märki trehwaks“. „Pääste mehhanism“ pro „päästu mehhanismus“. „Püüfiraua tagamise otja lastmise ajaks sulub“ pro „püüfiraua tagant otjast lastmise ajaks linnu sulub“ (lehek. 4). „Saate mehhanism“ pro „saatja mehhanismus“. „Digele kohale“ pro „dige kohale“ (lehek. 6). „Täispadrin“ pro „lahingu padrun“. „Vähendatud laenguga padrunid“ pro „poole laengu padrunid“. „Tialgi“ pro „tialdes“. Üleüldse on palju liig vanu vorme tarvitatud.

Mõnes kohas on tarvitatud „puhastuse varras“, teises kohas „puhastuse ora“. Oleks vist kõige parem võtta „puhastamise varras“. Mitmes kohas lasjab järjekindluse vähesus mõndagi soovida. Kõige nõrgem on raamat vist küll lausete ehituse alal, nimelt teeb mõnes kohas sõnade järjekord oise segadust. Aga arvestage võttes olusid, milles see raamat kirjutati, ei võid teha laita, vaid peab tunnistama, et siin on arastatud põhjalik töö püsifist jagude nimele loomises. Meil on tarwis teha nüüd ainult kaalumise alla võtta, sõnu, kus tarwis, parandada ja täiendada, et meil igale ainele vastav korralik ja ilus sõna läepärast oleks. Sellepärast soovitan ma ka teistele raamatut läbi vaadata ja kus tarwis oma isearvamised avalikult ette tuua. Töö on seda väärt.

Ajakirjanduse ülevaade.

Raudteed ja strateegia.

Selle pealkirja all kirjutab Jaan Soost „Kojas“:

Endisel ajal, kui raudteed ei olnud, olid sõjaväed väikeste ja liikumise aegamööda eba. Uhes raudteede ehitamisega arenes ka raudteede sõjaline tarvitamine, ja praegused määratud suured sõjaväed ei ole sugugi mõeldavad ilma raudteedeta.

Riigis, mille territoorium suur, võib selle järele, mis sugune tähtsus igal raudteel sõjaliselt ehk strateegilis-

selt on, neid kolme järku jagada: 1) puhtmajanduslikud raudteed, 2) puhtstrateegilised raudteed, 3) raudteed ühtlasi majanduse, kui ka strateegilise tähtsusega.

Niisuguse tähtsuse pärast, mis raudteel sõjas on, valitseb kõlides riikides sarnane seaduslik kord, et ühtegi raudteed ei saa muudu ehitada, kui selle ehitusekava pole vastavate sõjaväeasutuste poolt läbi kaalutud ja heaks kiidetud. Vene riigis oli see kohus ja õigus kindralstaabil, teistes riikides kas kindralstaabil ehk sõjanduskogul. Ja kui sõjalised nõudmised polevad täidetud, siis ei hakanud keegi oma raudtee kava propageerima — ta oli surmaltundunud laps.

Kuidas on lugu Eesti Vabariigis?

Meie riik on sõjavõrd väike, et pea iga lapite võib sõja tallermaaks saada, sellepärast on siis kõlidel raudteedel oma strateegiline tähtsus. Ja tõesti, sõja ajal said kõik meie raudteed vägede vedamiseks ja soomusrongide tegemiseks ära tarvitatud.

Tuletame meele neid vägede ümberpaigutamise raudteed mööda, mille tõttu meie vägesid Landeswehri vastu koondasime, ehk jälle Pihlwa frontile, kui see tarwis oli, ehk jälle Narva frontile, rahutegemise ajal, kuhu meie enamlaste tagasilöömiseks kogu diviisi koondasime, mis vaenlaste tagasilöömiseks tarwis läksid.

Kuid igal raudteel on ka oma suur majandusline tähtsus. Meie raudteed on siis mõlema, majandusline kui ka strateegilise tähtsusega.

Uute raudteede eelneud tuleks ka kõik strateegia nõuetele vastavalt teha, sest ei jõua ju meie kahte sorti raudteed ehitada, ise raudteed majanduslisteks ja ise strateegilisteks otstarveteks, vaid nad tuleks meil mõlemateks otstarveteks ehitada.

Kuidas on asi oga tegelikult? „Wabas Maas“ nr. 15 loeme, et Tallinn: linnamoltkogu komisjonis on sarnane insener Rosenthali Tallinna-Moskwa raudtee eelneud poolehoitmisel leidnud, mis ühendaks Tallinna-Nakvere wahel mereranna äärsed suvitused ja tööstuskohad.

Mis see tähendab?

Et raudtee Tallinnast Wastnarwa kaudu Wenemaal peab minema, siis on raudteel muuduugi, peale majandusline, ka suur strateegiline tähtsus. Strateegilistelt raudteedelt nõutakse aga, et nad nõnda oleksid silitud, et waenlane neid kuskilt külasti tule alla võtta ja sellega ära lõhkuda ehk iikumist seisma panna ei saa. Mere rand on niisugune asi, kuhu waenlaste laewad võivad pääseda ja sealt randa üsna kaugel maa peale pommitada.

Tuletame ainult meele, kuidas meie wabadussõja algul wenelaste laewastil Narwa ja Rakvere wahel mere randa pommitades oma vägede pealetungimisele kaasa aitas ja meie nõrgad kaitsesalgad taganema sundis. Ehk jälle wastupidi, kuidas meie laewastil Loffalt kuni Narwani randa pommitades ja waenlaste seljataha desantistid maale saates neid taganema sundis ja isegi Narwa linna just sellel teel läte võitis.

Sellepärast peaks selge olema, et kui tarwitetaw raudtee mere ranna äärsed suvitused ja tööstuskohad peab ühendama, siis peab ta vähemalt mõnel kohal nii rouma ligidalt minema, et waenlaste laewastil teha mõis pommitada ehk ka desantist maale saata ja nõnda liikumise seisma panna.

Nii ei wasta see kava strateegia nõuetele, ja tuleks kõrwale jätta.

On aga suvitused ja tööstuskohadele raudteed tarwis, siis emb kumb, kas ehitatagu praegusest raud-

teest sinna sarnased harud, nagu Rumbasse ja Aserisse on ehitatud, ehk see olgu iseseisew rannaäärne raudtee, mille katkestamine frondi peale mõjuda ei võiks, kuid Wastnarwa minew te ei wõi siit läbi minna.

Lõpuks ei wõi märkimata jätta, et las on see aja-waim, wõi arusaamise puudus, kuid meid ei humita sugugi riigikaitse küsimused ja neid ei wõeta sugugi wäärtuslikelt tõsiselt. Ja ometi oleme meie ristteel Vääne-Euroopast idasse, sellega sõjaliselt wäga rahutul kohal. Ja ta naabrid on meil isäralised, mis meid ettevaatamisele peats manitsema. Sellepärast teeks meie dieti küll, kui iga asja otsustamise juures küsiks, et kuidas see ka riigikaitse peale mõjuks. Ja kui ise öru ei saa, siis ei häbeneks sõjamehi küsida. Meie aga ise ei märka ja sõjamehi ei küsi. Just nagu kaitseks mõni püha Scrosim meie riiki. Wõi on meie iseseiswuse kaitseks enamlaste ausõnast küllast?

Ludendorffi sõjamälestused.

Järg.

Sõjawägi ei tahtnud alguses pealetungimist ustuda, sest ta ei näinud mingid sellekohaseid ettevalmistusi. Alles pikkamisi seadis ta oma tundmused eelseiswate raskete wõitluste kohaselt.

Wäemase juurülitule ettevalmistusel hakkas prantslane 16. apr. Bailly ja Brimont'i wahel loode poole Reimsi peale tungima. Chemin des Dames'it murdis ta mitmes paigas fiske; ta sundis meid suurte lahjudega sõjawägesid tagasi wõtma Bailly loogalt Chemin des Dames'i kõrgustikule. Raugemal ida pool hoidis nad end kindlasti Nilette orgu langewal järsul mäerinnakul. Winterbergi ja Wisne wahel tungis prantslane tantidega kuni Zuvincourt'ini, kus ta liikumine ühe asediwisiõni poolt seisma pandi. Olfeteed ida pool Wisne'i pidasid wäed oma seisukohtadest kinni. Brimont'i sihis murti jällegi läbi, mis aga asediwisiõni tegewusel kiwideeriti.

17. ja 18. apr. jattas waenlase wägi pealetungimist, ei saanud aga mingid wõitustid.

Wahupeal olid ka Champagnes pealetungimised alganud. Need sihtisid Moronvilliers' kõrgustikute poole. Üks diwisiõn äpardas. Me taotajime otsustawad kõrgustikud.

Kui prantslane mõõda põhjapoolist mäelülge tahtis alla tulla, langes ta meie juurülitule alla. Nagu ma pärast isiklikul kõnelemisel rügementide juhatajatega selgusele jõudsin, saadeti meie asediwisiõnid liig ruttu kõrgustikke tagasi wõtma, mis pärast see katse äpardas. Kõrgustikute taotamine oli raste lahju, sest siit awas ukatow waade põhja pool olewale maastikule, kuid me pidime sellega leppima.

Aprilli lahingu kõrgem punkt oli mõõdas.

Wõitlustes oli Prantsuse jalawägi tihedas hulgas peale tunginud ja haruldaselt palju kaotanud.

Niihästi Wisnel kui ka Champagnes katjus kindral Ripelle mai algul reel lord wõitu saada. Meie front oli jällegi korraldatud ja kindel, nii et ka uus pealetungimine mõlemas lahingutohas raskete kaotustega äpardas.

7. mail oli frondil weel raste wõitlus, siis loibus pealetundimine Wisnel, pärast 9. ka Champagnes, et siin 20. weel lord täielikule tugewusele tõusta,

Prantslaste pealetungimise langes hirmus weriselt koftu. Ehk küll seda kui wõin pühitsema pidi, ometi oli meeoleolu rõhutu. Sõjaminister tunnistas juulis, et pealetungimine äpardanud suurte kaotustega, mis enam kunagi ei tohi korduda. Rahjud olid nii suureb, et sõjawäe kõlblus selle all kannatas ja mässud lahti peaseid, millest me ainult wähesed teateid aegajalt saime. Alles hiljem nägime asja selgelt.

Ka Prantsuse ülemjuhatuses tuli muutus. Kindral Rivelle asemele tuli kindral Pétain. Mõlemad olid Verduni all tuttawaks saanud, kindral Pétain kaitsewõitlustes 1916. a. kewadel ja suwel, kindral Rivelle pealetungimistega oktoobrist kuni detsembrini. Mis seal edu oli toonud, pidi 1917. a. kewadel Prantsuse sõjawäele lõputiku wõidu andma.

Wõidust oli aga meie tõrjetattika ja Salsa kroonprintsi wäerühma wastupidamise tõttu Prantsuse sõjawäe liitasaamine tulnud. Karmise jõupingutusega olime juure edu saawutanud ja wägede õpetamises waenlaseft kõrgemal seisnud.

Meie sõjawägede ja las'emoona tarmitus oli ka siin haruldaselt suur. Kuidas wõitlused edasi lähemad ja mis nad weel nõuawad, seda ei suutnud me ette näha.

Wene pealetungimise ärajäämine 1917. a. kewadel ei kahtnud, kõige raskuse peale waatamata, meie üleüldist seisutorda lääwefrondil nii kriitiliselt muutuda, nagu ta oli 1916. a. septembris. Wina polnud kasuta arutuste sõber, kuid ometi ei wõinud ma teistki, kui pidin endale meie seisutorda arenemise üle aru andma, mis siis oleks tulnud, kui ta wenelane aprillis/mais peale oleks tunginud ja pisutki edu saawutanud. Siis oleksime, nagu 1916. a. sügiselgi, wäga raskes wõitluses seisnud. Ka meie lastemoona hull oleks kardetawalt langenud. Kui ma nüüd tagant järele Wene juulituu wõidud aprilli/mai peale paigutan, siis tean ma waewalt, kuidas ülem wäejuhatus weel seisutorda peremehets oleks wõinud jääda. 1917. a. aprillis ja mais hoidis meie wõidu peale waatamata Wisne-Champagne lahingus ainult Wene resolutsioon raste löögi eest.

Wene pealetungimine tuli hiljem, juulis, kats kuni kolm kuud pärast Inglis-Prantsuse pealetungimist; see polnud ühine wõitlemine, nagu 1916. a. sügisel, waid see oli lahus marsimine ja meie wõitluse waenlased üksteist tagasi tõrjuda ja nendest jagu saada.

Ka Itaalia frondil wõideldi mais ägedalt. 10. Kfongo lahing lõppes Itaalia sõjawäele jällegi tagajärjeta.

Makedoonias langes koftu suurewõitlusest mõeldud waenlase pealetungimine Bulgaria wäeliini ees.

Weealune sõda mõjus ka aprillis ja mais endiselt hästi edasi ja kergitas meie frondi koormat.

IV.

Pärast suurt äpardust aprillis ja mais ja wahupeal sündinud Wenemaa wäljalangemist wõitlusrinnast leidsid Inglismaa ja Prantsusmaa uue seisutorda eest. Nad otsustasid uue tugewa pealetungimise, et weel 1917. a. wõita. Ühes sellega tahtsid nad enestele ka tagajärg luua, et lõpuwõit 1918. a. kindel oleks. Oma pealetungimise pearaskuse paigutasid nad Dperni peale, et Flantrias Salsa weealuste paatide toetuspunkti ära wõtta. Et ühisriitide uute wägede Prantsusmaale wadamine 1918. aastaks hädaohuta sünniks, selleks pidi wõitlust algama meie weealuste paatide wastu.

Škotsja seisjõ Prantsuse sõjavägi tegewufeta, et saadub lüüasaamisest siisemistelt toibuda. Sillem wõttis ta ainult kohalikke wõitlusi ette, kuigi need suurejõulised olid. Inglise ja Belgia sõjavägede raskem jõud, mida prantslased toetasid, pandi Flandria pealetungimiseks walmis. Ka Fionzol, Palestinas ja Makedoonias pidi uuesti kallale tungitama.

1917. a. juwel ei saanud ma muibugi teotõlloewaist waenlase eesmärkest ja ettewõtetest mingit selget pilti, nagu ma selle juulis ja augustis omandasin.

Prantsuse pealetungimiste loidumine andis end matuu teisel poolel tunda. Prantsuse sõjaväe tagasihoidlikkus kestis edasi. Kuid ometi pidi sellega arwama, et nad siin wõi seal uuesti wõiwad hakata wäele tungima. Inglise wägi jätkas oma wõitlusi senisel lahinguwäljal Arras'ist ida pool ka maikuu teisel poolel; mitte küll niisuguse jõuga nagu, omal ajal Somme lahingus, kuid ometi meie üdi edasi pureses.

Suuni algul tuli waenlase suurendatud tegewus ilmsiks Yperniist lõuna pool waenlase wäelini ulatawa Wytschaete looga ees. Selle ärawõtmine sai juba juunis suure Flandria lahingu siisesejuhatuselks. Seni kui ta sakslaste käes oli, anti Inglise wäele igal pealetungimisel Yperni juures ja sellest põhja pool lõunast hoopitiwale. Saksa wägede taktiline seisuford Wytschaete loogas polnud kasulit. Kawatseti teda tühjendada ja looga otste liinile taganeda. Sõjavägi arwas aga, et ta suudab teda hoida. Sga tagasilöödud pealetungimine on kaitsjale suureks kasuks taganija suurte lahjude pärast, sellepärast olid wäerühm ja ka ülem wäejuhatus nim. looga hoidmise poolt. Seisukoha kaitsmine oleks ka õnnestanud, kui mitte inglane harufordseid miiniplahwatust tarwitusele poleks wõtnud ja sellega harilikul wiisil tarwitatud suurülitwäele ja tihedate jalawäehulkadele tee siise poleks murdnud. Nende plahwatuste mõjul läks waenlase l korda 7. juunil siise murda.

Wytschaete ja Messines'i kõrgustikul oli wäemalt elawat miinijõda peetud. Juba ammugi oli mõlemapoolne sellekohane tegewus lõppenud; oli rahu alanud ja kuulamise koobastes polnud enam waenlase tegewusest midagi kuulda. Sellepärast pidid miinid juba ammugi laetud olema. Plahwatuste moraaliline mõju oli haruldaselt suur: meie wägi andis mitmes kohas waenlase pealetormamisele järele. Tugew Wytschaete looka juhitud suurülituti tahtstas tagawarastid kohale saatmast, kes endise seisukorra jatale oleksid seadnud. Nüüd taganeti meie nõusolekul looga otste liinile. Kaugemale taganemisele seisin mina vastu. 7. juuni läks meil palju maksma. Ka siin kestis mitu päewa, enne kui front kindlaks sai. Inglise sõjavägi ei jätlanud oma pealetungimisi; ta oli tahtnud nähtawasti ainult Flandria pealetungimisele paremat alust muretseda.

Esteks uundas ta wõitlusi wanal lahinguwäljal Arras'i juures, ka La Bassée ja Lens'i wahel tiikus inglane kallale. Need wõitlused olid selleks, et meie tähepanekut Ypernilt kõrvaldada.

6. armee juhatuses oli muudatus sündinud. Kindralooberst wabaherra v. Falkenhousen nimetati surnud kindraloobersti wabaherra v. Bislingi asemele Belgi kindraluberneriks. Tema oli isearanis filmapaistew ifit, kes ka oma uues ametis meie täieliku usalduse osaliseks jäi. 6. armee juhatajaks sai kindral Otto v. Below, tema andis wäerühma juhatuses Makedoonias kindral v. Scholtzele, kes wiimati idafrondil sõjaväge oli juhutanud.

Misne-Champagne lahing oli 7. ja 1. sõjaväe niisugusele liinile jätlanud, et meie seisuford nimelt Chemin

des Dames'il piiguti wäga ebajõodne oli. Wäeharja mahajätmine oleks prantslaste wõitu tähendanud ja meie wäe peale, kes mäeharja niisuguse wahwusega kaitsnud, rufawat mõju awaldanud. Saksa kroonprintsi wäerühm ja 7. sõjavägi tahtsid terve rea wiisemate ettewõtetega omi seisukohti parandada, et niisugusele liinile peaseda, mis kestwaks seisukohaks kohane. See vastas ka ülema wäejuhatuses waadetele. Põhjade wõitlustega, mida osawõtivate wägede juhatusel ühiselt ette walmistajid ja sõjaväed osawilt teostasid, omandati aegamööda soowitawam front ja sõjaväe meeoleolu läks elawamaks.

Ka kindral Gullwig 5. wäe ülemjuhataja, tahtis eelmisel põhjusel Mas'i läänelaual kohaliku seisukoha paranduse saawutada, mida sealne wäerühm isearanis tahtsaks pidas. Saksa kroonprintsi wäerühm oli selle poolt ja nõnda leppis ka ülem wäejuhatus. 18. ja 19. juunil teostatud pealetungimised tõid edu. Siin tuli seefama nähtwale, mis mujalgi: pealetungimine on kergeam kui wõidetud kaitsmine.

Sgal niisugusel pealetungimisel seisukohajõu sõjas, nagu 7. ja 5. sõjavägi teostasid, rehendati waenlase wastupealetungimisega, mis pärast sellekohane jõudude ja lastemoona arwe plaani tegemisel ülemale wäejuhatuses siise pidi antama. Meie tahtsime põhjendamatult plaanide eest hoida. Selle peale waatamata, et waenlase wastupealetungimiste tagasihõjumiseks kõik oli walmis pandud, õnnestasid nad ometi wäga sagedasti. 7. sõjavägi oli nendest wõitu saanud. Verduni all kiskusid prantslased meie wõidu enimiste kõik enesele kätte tagasi. Olin rõõmus, kui wõitlused seal lõppesid, ja mitte rahul, et ma seal üleülbse wõitlusi olin lubanud. Nagu idafrondil wäejuhatajana niisama polnud ma ka siin „kalkemise“ sõber, kus tulu kaotusi üles ei kaalunud.

4. sõjaväe juures istus inglane weel 1914 a. jaadit idapoolsel Dieri taldal ranna ääres tiisal fillipeal. See oli merewäetorpusele ifta nõrgaks punktiks. 4. sõjavägi, kes selle torpuse alla kuulus, sai luba seda fillipead ära wõtta. 10. juulil oli pealetungimine. Tormijooks õnnestas: Dier tahtstas mõjuwalt waenlase wastutormijooksse.

Wytschaete looga raskete wõitluste ja teiste lahingute peale waatamata Inglise frondil oli sõjategewus läänefrondil mai lesupaigast kuni juulini üleülbiselt ometi niisugune, et wäed osa kaupagi end said kõwendada ja meie tagawarawägesid kohale wõisime toimetada. Lääne wägi oli hästi ette walmistatud, kui idas seisuford terarats läks.

V.

Wida me kindlasti olime oletanud, sai nüüd tõeks: Wene rewolutsioon nõrgendas wäe wõitluswõimet. Mahumõde näis Wenemaal maad wõitwat. Kuid Wene uue walitfuse, rahwa ja sõjaväe wõated polnud siin ühised. Välisminister Mikujow nõudis sõja edasipidamist ja Euroopi kaardi muutmist nelliklepinglaste tulul, teised ministrid rääkisid rahust ilma maade wõtmiseta ja lahjutafuta ning rahwaste enesemääramise õigusest. Kõil toonitafid liitriitidega kollujäämisil. Wiimaste lawafindla tööga igasuguse rahuwõulu vastu Wenemaal pidi rehendama. Nende häwitustahtmise wähenemise kohta meie vastu polnud wähematti tundemärki olemas.

Wene sõjavägede ülespidamine oli piiguti wastutulelik; meie olime sellega peri. Teistel liiniosadel kestis wõitlustegewus edasi; meie hoidmine sellest ka siin kõrwale

Kogu sõjaline seisuford aprillis ja mais kuni juuniks kuusse polnud selleks kohane, et idafrondil suuremat võitlustegewust ootida; ka riigivalitsus kartis, et pealetungimisega võiks Wenemaa lagunemise ehk seltsma panna. Aprilli algul, kui oluford seal täielikul arenmisel oli, võttis Linsingeni wäeühm kohaliku pealetungimise ette weel 1916. a. võitlustes Stohobi taldal oleva fillapea vastu firde pool Koweli. Iseenesest oli see ettevõtte tähtsuseta, kuid Wene wangide arm oli nii suur, et ka mina imestasin. Riigilantsler pööras palwega minu poole, et sellest wõidust wõimalikult wähe rälja tehtaks. Kuigi wastumeelselt, ometi olin ma sellega peri. Sõjawägi, kes pealetungimise teostas, polnud niisugust teguwõisi ära teeninud. Meie tagasihoidlikkus wõitluse kohta Stohodil aratas mitmetpidi wõderastust. Ma mõistsin, kuid pidasin oma kohuseks riigilantsleri soowi täita, et olemaid rahulootusid mitte segada. Ülem wäejuhatus keelas edaspidiseks igasuguse sõjalise tegewuse.

Kerenaki trawama ülesastumisega mais kaswas suur hädasoht, et Wene wägi ehk uuesti kindlamaks haktab muutuma. Inglismaa, Prantsusmaa ja Ühisriigid tegid kõik mis wõimalik, et seda eesmärki saawatada. Selle vastu arutati suures peaforteris jägedasti seisuforda ja arwati, et Ida ülemkäjutaja poolt walmis pandud diwisjonidega, mida mõned läänediwisjonid toetasid, parem oleks ruttu peale tungida, kui muudu pealt waadata; nüüd olewat aeg, kus Wene wäge tema nõrgendatud jõus tabada wõib. Mina polnud sellega peri, ehk küll seisuford läänes oli paranenud. Ma ei tahtnud midagi teha, mis kuidagi warjugi oleks heitnud rahulootuste segamise mõttes. Ka sõjaliselt oli see teguwõis õige, sest iga rewolutsioon pureb sõjawäe jõudu. Igatahes hakkasin ma kahtlema, kas see tõelikkusele wastab, kui Wene wägi 1. juulil esteks Galiitšias peale tungima hakkas. Tüütu ootamise aeg oli idas mööda. Nüüd polnud ülem wäejuhatus enam milllegagi ktsendatud ja wõis wabalt talitada.

Wene pealetungimine oli suurejooneliselt kawatsatud. Temaga tehti algust Niia fillapeast, Dünaburgi juurest, Narotšhi järwelt, Smorgoni juurest ja temast lõuna poolt ning kogu Ida-Galiitšia frondil, Tarnopol—Sbo-

row—Lembergi raudteest kuni R rpaatideni. Siin lõunas seisis tegewuse raskuspunkt.

Ida ülemkäjutaja oli pealetungimise kawatsusi juba juuni lõpul tähele pannud, paljud ülejooksitud teatasid sellest. Tema võttis kõik tõrjeabinõud tarwitusele. Tema poolt kawatselud wastupealetungimiseks tarwitas ta läänest toetust. Siin oli praegu rahulikum, aga pidi arwama, et wõitlused edasi jaawad kestma. Kuidas seal ka oli, kuid ülem wäejuhatus pidi idas esinemat seisuforda oma kasuks tarwitama. Et wõimalikul korral Wenemaaga lõpuarwe ära teha ja nõnda siit küljest läed wabaks saada, selleks saadeti läänest idasse kuus diwisjoni. Rohkem polnud praegu wõimalik. Läänes juhatawad ohwitserid andsid oma diwisjonid ainult wastumeelt idasse wiimiseks. Nad ei tunnud eesmärgi suurst.

(Järgneb.)

Trükiwigade õiendus.

„Sõburis“ nr. 2 ilmunud „Meetrifüsteemi mõõtu-des“ on järgmised trükiwõad juhtunud:

Raskuse mõõtude 3. wõrrangus on trükiud:
 „1 filogramm = 100 grammi“ pro 1 filogramm
 = **1000** grammi; ja eelwiimases wõrrangus:
 „1 solotnik = 96 dooli = 4,2657544 pro
 = 1 solotnik = 96 dooli = **4,2657543**
 grammi;

Wedeliku mõõtude 3. wõrrangus: „1 defaliiter =
 10 liitrit = 8,81305 pange pro 1 defaliiter =
 10 liitrit = **0,81305** pange.

Wastutaw toimetaja: Kindralstaabi postownik Tõrwand.
 Väljaandja: Sõjawägede staab.

„Sõduri“ tellimine 1921 a. peale kestab edasi.

== Tellimise hind eratellijatele: ==

1 aasta peale:	200 marka
1/2 „ „	100 „
1/4 „ „	50 „